

นิพนธ์ต้นฉบับ

การศึกษาความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการพัฒนา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา จากวิทยาลัยพยาบาล กองทัพบก

ศิริจันทร์ งาทอง บุศยรินทร์ อารยะธนิตกุล จุฑารัตน์ บันดาลสิน แอน ไทยอุดม สุวลักษณ์ เอกสมัย
ปภาวี จิตติโนวงศ์ และ วีรยุทธ เทียมสิงห์
วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก

บทคัดย่อ

การวิจัยเพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-methods research) ระยะที่ 1 ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษารุ่นที่ 51-55 อาจารย์ปัจจุบัน ศิษย์เก่า และนักเรียนปัจจุบัน จำนวน 40 คน ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ประกอบด้วย ด้านลักษณะผู้นำทางทหาร ด้านการพยาบาลทหาร และด้านวิชาชีพ ระยะที่ 2 ศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ใช้บัณฑิต 98 คน และบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษารุ่นที่ 51-55 จำนวน 165 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่มีการตอบสนองแบบคู่ ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามความคาดหวังและสภาพความเป็นจริงของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต เท่ากับ 0.98 และ 0.97 ตามลำดับ พบว่า ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) ของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตในภาพรวม ด้านการพยาบาลทหาร มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุดเป็นลำดับแรก (PNI_{Modified} = 0.115) รองลงมาคือ ด้านลักษณะผู้นำทางทหาร (PNI_{Modified} = 0.087) และด้านวิชาชีพ (PNI_{Modified} = 0.074) ตามลำดับ

คำสำคัญ: ● การศึกษาความต้องการจำเป็น ● คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ● บัณฑิต

เวชสารแพทย์ทหารบก 2567;77(3):257-68.

ได้รับต้นฉบับ 16 พฤษภาคม 2567 แก้ไขบทความ 13 สิงหาคม 2567 รับลงตีพิมพ์ 16 กันยายน 2567

ต้องการสำเนาต้นฉบับติดต่อ พ.อ.หญิง บุศยรินทร์ อารยะธนิตกุล วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก 317/6 ถนนราชวิถี แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400 โทร 08 1752 3142 E-mail: pudploy@yahoo.com

Original article

The Study of Stakeholders' Needs on the Development of Desirable Attributes of the Graduates of the Royal Thai Army Nursing College

Sirichan Ngathong, Bussarin Arayathanitkul, Jutarat Bandansin, Ann Thaiudom, Suwaluck Eaksamai, Prapawee Thitimanowong and Veerayut Thiamsing
The Royal Thai Army Nursing College

Abstract:

This mixed-methods research was conducted to study the needs assessment for developing graduates' desirable attributes of the Royal Thai Army Nursing College. The qualitative study in phase 1 aimed to study the desirable attributes of nurses who graduated from the Royal Thai Army Nursing College. The samples included employers, graduates from the 51st-55th batches, current instructors, alumni, and current students, 40 in total. In-depth interviews found that the desirable attributes of graduates included military leadership, military nursing, and nursing professional aspects. The quantitative study in phase 2 studied the needs assessment for the development of graduate nurses' desirable attributes. The samples consisted of 98 employers and 165 graduates from the 51st-55th batches. The research questionnaire was a dual response, which was tested for reliability with Cronbach's alpha coefficients of .98, and .97 for the expectation and the reality of the desirable attributes of nurses, respectively. The overall Priority of Needs Index ($PNI_{Modified}$) for developing the desirable attributes included the military nursing ($PNI_{Modified} = 0.115$), military leadership ($PNI_{Modified} = 0.087$), and nursing professional ($PNI_{Modified} = 0.074$).

Keywords: ● Needs assessment ● Desired characteristics ● Graduates

RTA Med J 2024;77(3):257-68.

Received 16 May 2024 Corrected 13 August 2024 Accepted 16 September 2024

Correspondence should be addressed to Bussarin Arayathanitkul, Royal Thai Army Nursing College, 317/6 Ratchawithi Rd., Ratchathewi, Bangkok 10400, Phone: 08 1752 3142 E-mail: pudploy@yahoo.com

บทนำ

จากสถานการณ์โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและผันผวน (Disruption) ทั้งด้านเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยและซับซ้อน สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ การแข่งขันทางเศรษฐกิจ โรคและปัญหาสุขภาพต่างๆ ที่มีความซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการระบาดของโรคอุบัติใหม่ เช่น โรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 (COVID-19) สถานการณ์สุขภาพของประชาชนจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมที่ประเทศไทยเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ใน พ.ศ. 2566 รวมทั้งวัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไป ทำให้ความต้องการบัณฑิตพยาบาลที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของตลาดแรงงานทั้งภายในประเทศและทั่วโลกเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตที่ผ่านมา¹ สถาบันการศึกษาที่ผลิตบัณฑิตพยาบาลจึงต้องมีการตื่นตัวและก้าวทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อทำให้มั่นใจว่าบัณฑิตพยาบาลจะมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต ได้รับการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงานเมื่อสำเร็จการศึกษา เพื่อให้บัณฑิตพยาบาลสามารถปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของบัณฑิตระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ พ.ศ. 2560² แล้ว ในอนาคตผู้เรียนควรมีคุณลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ 1) วิธีทางของการคิด ได้แก่ สร้างสรรค์ คิดวิจารณ์ญาณ การแก้ปัญหา การเรียนรู้ และตัดสินใจ 2) วิธีทางของการทำงาน ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร และการประสานร่วมมือ 3) เครื่องมือสำหรับการทำงาน ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศ และความรู้ด้านข้อมูลข่าวสาร และ 4) ทักษะสำหรับดำรงชีวิตในโลกปัจจุบัน ได้แก่ ความเป็นพลเมือง ชีวิตและอาชีพ และความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เพื่อปฏิบัติงานตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว³

วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก มีภารกิจหลักในการผลิตบัณฑิตพยาบาล และพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลให้มีคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพ ตามอัตลักษณ์บัณฑิต คือ “คุณลักษณะผู้นำทหารเด่น เน้นจิตอาสา คุณธรรมคู่ปัญญา สร้างคุณค่าการพยาบาลในทุกสถานการณ์” จากผลติดตามบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในทุกปีการศึกษา ย้อนหลัง 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565) พบว่า ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงาน และผู้รับบริการต่อบัณฑิตทั้งในด้านคุณลักษณะทางทหารและคุณภาพการปฏิบัติงาน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับดีถึงดีมาก ประเด็นที่เสนอแนะให้มีการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ ทักษะภาษาอังกฤษ ทักษะการบริหารการพยาบาล ทักษะการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ ทักษะการแก้ปัญหาด้วยการวิจัยและการใช้นวัตกรรม และการนำผลการวิจัยมาใช้อย่างเหมาะสม⁴ ซึ่งการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตในอนาคตเพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นั้น จำเป็นต้องมีข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงถึงช่องว่าง (gap) หรือความแตกต่างของความคาดหวังและสภาพความเป็นจริง หรือการประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาดังกล่าว สอดคล้องกับการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาลทหารอากาศตามความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย เพื่อนำข้อมูลผลลัพธ์มาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2565⁵

การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs assessment) เป็นกระบวนการประเมินเพื่อกำหนดความแตกต่างระหว่างความคาดหวังและสภาพความเป็นจริง และมีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ทำให้ได้ข้อมูลที่น่าไปสู่การเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษาหรือการเปลี่ยนแปลงผลที่เกิดขึ้นปลายทาง⁶ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก ตามความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยระยะที่ 1 ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต ตามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต

บัณฑิตที่จบจากวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ และระยะที่ 2 ศึกษาความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต โดยสอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตและบัณฑิตที่จบจากวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก ทั้งนี้ ผู้ใช้บัณฑิตและบัณฑิตเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการประเมินคุณภาพและความสำเร็จของหลักสูตร ผู้ใช้บัณฑิตจะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานของบัณฑิต ขณะที่บัณฑิตจะสะท้อนถึงประสบการณ์การเรียนรู้และความพร้อมในการปฏิบัติงานจริง รวมทั้งศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาหลักสูตร สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน และเพิ่มโอกาสในการจ้างงานของบัณฑิตในอนาคต

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคาดหวังและสภาพความเป็นจริงของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก และเพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก

วิธีดำเนินการ

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed method research) แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาเชิงคุณภาพ ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต เลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงตามคุณสมบัติ ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตที่จบการศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2561-2565 จำนวน 10 คน บัณฑิตที่จบการศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2561-2565 จำนวน 20 คน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ได้แก่ อาจารย์ ศิษย์เก่า และนักเรียนปัจจุบัน จำนวน 10 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์รายบุคคล เพื่อกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต โดยมีผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้บันทึกการสนทนา ซึ่งมีการขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลในการบันทึกเสียงระหว่างการสนทนา จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาและสร้างองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต ตรวจสอบความถูกต้องขององค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยนำไปให้ผู้ให้ข้อมูลชุดเดิมตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขตามข้อเสนอแนะ จากนั้นนำมาใช้ในการสร้างเครื่องมือแบบสอบถามเพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต

ระยะที่ 2 การศึกษาเชิงปริมาณ ศึกษาความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต

กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตที่จบการศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2561-2565 ใน 37 โรงพยาบาลสังกัดกองทัพบก เลือกแบบเจาะจง มีผู้ตอบแบบสอบถามกลับมาจำนวน 98 คน (คิดเป็นร้อยละ 88.29) และบัณฑิตที่จบการศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2561-2565 เลือกโดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ มีผู้ตอบแบบสอบถามกลับมาจำนวน 165 คน (คิดเป็นร้อยละ 91.67)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต ตามความคาดหวังและสภาพความเป็นจริงของบัณฑิต จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตตามความคาดหวังและสภาพความเป็นจริง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ

ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs analysis) ในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ โดยใช้ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น หรือ Priority Needs Index แบบปรับปรุง (Modified Priority Needs Index (PNI_{modified})) และจัดลำดับความสำคัญของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่จำเป็นต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นกับบัณฑิตที่จบการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

การวิจัยนี้ผ่านการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการพิจารณาโครงการวิจัย กรมแพทยทหารบก รหัสโครงการ N002q/66_Exp ลงวันที่ 10 กรกฎาคม 66 ผู้ให้ข้อมูลและตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้รับการชี้แจงวัตถุประสงค์ รายละเอียดของขั้นตอนการวิจัย และประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย รวมทั้งได้รับการสอบถามความสมัครใจของทุกคนในการเข้าร่วมวิจัย โดยข้อมูลที่ได้ถูกเก็บเป็นความลับ การนำเสนอผลการวิจัยเป็นการนำเสนอในภาพรวม ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลและตัวอย่างสามารถปฏิเสธหรือยุติการเข้าร่วมวิจัยได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ

เครื่องมือในการวิจัย และคุณภาพของเครื่องมือ

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยสร้างจากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence: IOC) ได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในช่วง 0.67-1.00

2. แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก สร้างจากการทบทวนวรรณกรรม ผลการศึกษาตามโครงการติดตามคุณภาพบัณฑิตบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก⁴ และผลการวิจัยระยะที่ 1 ลักษณะแบบสอบถามมีการตอบสนองแบบคู่ (Dual-response format) ประกอบด้วยตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล และตอนที่ 2 แบบสอบถามความคาดหวังและสภาพความเป็นจริงของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่จบการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก จำนวนข้อคำถามทั้งสิ้น 47 ข้อ แบ่งเป็น 1) ด้านลักษณะผู้นำทางทหาร 9 ข้อ 2) ด้านการพยาบาลทหาร 14 ข้อ และ 3) ด้านวิชาชีพ 24 ข้อ แบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ชุด ได้แก่ แบบสอบถาม ฉบับ ก. (สำหรับผู้บังคับบัญชา) และแบบสอบถาม ฉบับ ข. (สำหรับผู้สำเร็จการศึกษา) ซึ่งมีข้อความและจำนวนข้อคำถามเหมือนกัน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence: IOC) ได้ค่าอยู่ในช่วง 0.67-1.00 แล้วนำแบบสอบถามที่ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ของ Cronbach ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความคาดหวังและสภาพความเป็นจริงของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต เท่ากับ 0.98 และ 0.97 ตามลำดับ

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาระยะที่ 1 การศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ด้านลักษณะผู้นำทางทหาร ได้แก่ มีบุคลิกภาพและการแสดงออกต่อสาธารณชน รวมถึงคุณลักษณะภายในตัวบุคคลที่ถูกหล่อหลอมก่อให้เกิดเป็นระเบียบปฏิบัติ อุดมการณ์ และวัฒนธรรมองค์กร แสดงออกถึงคุณลักษณะทางทหาร พร้อมทั้งจะปฏิบัติการกิจในทุกสถานการณ์ ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...พยาบาลกองทัพบกต้องมีระเบียบวินัย ทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่นในทีมสุขภาพได้เป็นอย่างดี มีบุคลิกลักษณะทางทหารเด่นชัด มีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามแบบธรรมเนียมทหาร ให้ความเคารพผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น...”

“...พยาบาล ทบ. มีความพยายาม ตั้งใจและอดทนต่อการทำงานหนัก...”

“...ต้องมีความเสียสละที่จะทำเพื่อสังคมส่วนรวม รับผิดชอบต่อหน้าที่ และงานที่ได้รับมอบหมาย ทำงานบรรลุเป้าหมายที่ผู้บังคับบัญชาไว้วางใจ...”

“...มีความพร้อมปฏิบัติหน้าที่ในทุกสถานการณ์ อาสาทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม...”

2. ด้านการพยาบาลทหาร ได้แก่ ความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้เกี่ยวกับเวชกรรมป้องกันทางทหาร การปฏิบัติการแพทย์สนามฉุกเฉินในภาวะภัยพิบัติ การรักษาพยาบาลผู้บาดเจ็บทางยุทธวิธี และการลำเลียงและส่งกลับผู้ป่วยทางยุทธวิธีกับการปฏิบัติการพยาบาลอย่างเหมาะสม และสามารถปฏิบัติงานเป็นทีม ตามบทบาทผู้นำและผู้ตามร่วมกับหน่วยทหารแพทย์ ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...มีความรู้ด้านเวชกรรมป้องกันทางทหาร การปฏิบัติการแพทย์สนามฉุกเฉินในภาวะภัยพิบัติ การรักษาพยาบาลผู้บาดเจ็บทางยุทธวิธี MERT/ M-MERT เพียงพอที่จะปฏิบัติงาน...”

“...สามารถเชื่อมโยงความรู้ด้านเวชกรรมป้องกันทางทหาร ปฏิบัติการแพทย์สนามฉุกเฉินในภาวะภัยพิบัติ การรักษาพยาบาลผู้บาดเจ็บทางยุทธวิธี กับการพยาบาลตามบทบาทของพยาบาลทหารบก MERT/ M-MERT โรงพยาบาลสนาม หรือ community isolation ได้”

“...ควรเพิ่มเติมความรู้เรื่องเวชศาสตร์การบิน และการลำเลียงผู้ป่วยทางอากาศ เนื่องจากพยาบาลมีโอกาสที่จะได้ปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยเหลือผู้ป่วยที่อยู่ในพื้นที่ที่ยากต่อการเคลื่อนย้ายและต้องการความรวดเร็วแข่งกับเวลา...”

“...ต้องสามารถออกหน่วย MERT/MMERT และลำเลียงทางอากาศ โดยปฏิบัติร่วมกับทีมแพทย์และทหารอาชีพ ในบทบาทที่แตกต่าง เป็นทั้งผู้นำทีมและผู้ร่วมทีมได้...”

3. ด้านวิชาชีพ ได้แก่ ปฏิบัติการพยาบาลและการผดุงครรภ์แบบองค์รวม ในภาวะปกติ สถานการณ์ความไม่สงบและภัยพิบัติต่าง ๆ คำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีสมรรถนะด้านดิจิทัลในการศึกษาค้นคว้าและพัฒนางาน ใช้กระบวนการวิจัยและสร้างสรรค์นวัตกรรมในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและการพยาบาล และแสดงออกถึงการมีคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...สามารถเชื่อมโยงความรู้ทางการพยาบาลและศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งใช้กระบวนการพยาบาล ในการพยาบาล บุคคล ครอบครัว และชุมชน”

“...สามารถดูแลผู้รับบริการและครอบครัวแบบองค์รวม โดยใช้ความรู้ที่ทันสมัย และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง...”

“...ต้องมีทักษะดิจิทัล สามารถสืบค้นข้อมูล แนวปฏิบัติในการดูแลผู้ป่วย และงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงคุณภาพการพยาบาลให้ดียิ่งขึ้น และสามารถใช้สื่อดิจิทัลในการนำเสนองานได้เป็นอย่างดี...”

“...สามารถทบทวน รวมทั้งใช้นวัตกรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริการพยาบาลและคุณภาพชีวิตของผู้รับบริการ...”

“...ปฏิบัติงานการพยาบาลที่ได้มาตรฐานตามที่สภาการพยาบาลกำหนด ทั้งในภาวะปกติ สถานการณ์ความไม่สงบ ยามสงคราม เกิดภัยพิบัติต่าง ๆ และช่วยเหลือผู้รับบริการทุกราย โดยคำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย ไม่แบ่งแยก ไม่มีอคติ...”

“...มีความคิดสร้างสรรค์ พยายามหาวิธีการหรืออุปกรณ์ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนางานที่ตนเองรับผิดชอบ เช่น คิดค้นนวัตกรรมเพื่อป้องกันความเสี่ยงในหอผู้ป่วย...”

“...ปฏิบัติการพยาบาลโดยยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ และสิทธิของผู้ป่วย ตลอดจนมีน้ำใจ เอื้ออาทรทั้งต่อผู้ป่วยและญาติ...”

ผลการศึกษาระยะที่ 2 การศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตตามความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.36, S.D. = 0.59) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านลักษณะผู้นำทางทหาร (Mean = 4.38, S.D. = 0.53) รองลงมาคือ ด้านวิชาชีพ (Mean = 4.33, S.D. = 0.55) และด้านการพยาบาลทหาร (Mean = 4.25, S.D. = 0.68) ตามลำดับ

2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตในสภาพความเป็นจริงตามความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.96, S.D. = 0.49) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านลักษณะผู้นำทางทหาร (Mean = 4.03, S.D. = 0.51) และด้านวิชาชีพ (Mean = 4.03, S.D. = 0.52) รองลงมาคือ ด้านการพยาบาลทหาร (Mean = 3.81, S.D. = 0.67)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคาดหวังและสภาพความเป็นจริงของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก ตามความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (n = 263)

คุณลักษณะที่พึงประสงค์	ความคาดหวัง			สภาพความเป็นจริง		
	Mean	S.D.	แปลผล	Mean	S.D.	แปลผล
1. ด้านลักษณะผู้นำทางทหาร	4.38	0.53	มาก	4.03	0.51	มาก
2. ด้านการพยาบาลทหาร	4.25	0.68	มาก	3.81	0.67	มาก
3. ด้านวิชาชีพ	4.33	0.55	มาก	4.03	0.52	มาก
รวมทุกด้าน	4.36	0.59	มาก	3.96	0.49	มาก

ตารางที่ 2 ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต ที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบกในภาพรวม (n = 263)

คุณลักษณะที่พึงประสงค์	ค่าเฉลี่ย ความคาดหวัง	ค่าเฉลี่ย สภาพความเป็นจริง	PNI Modified
1. ด้านลักษณะผู้นำทางทหาร	4.38	4.03	0.087
2. ด้านการพยาบาลทหาร	4.25	3.81	0.115
3. ด้านวิชาชีพ	4.33	4.03	0.074
รวมทุกด้าน	4.36	3.96	0.101

เมื่อพิจารณาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความคาดหวังและสภาพความเป็นจริงเป็นรายข้อ พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความคาดหวังต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่จบจากวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (Mean = 4.06-4.57, S.D. = 0.59-0.90) ขณะที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตตามสภาพความเป็นจริงอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก (Mean = 3.42-4.40, S.D. = 0.61-1.02) ข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการพยาบาลทหาร ข้อ 5 เป็นวิทยากรทำหน้าที่ช่วยสอน MERT/ M-MERT (Mean = 3.42, S.D. = 0.59-1.02) และด้านวิชาชีพ ข้อ 12 ร่วมทำวิจัยหรือนำผลการวิจัยมาใช้อย่างเหมาะสม (Mean = 3.48, S.D. = 0.81)

3. ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตในภาพรวม พบว่า ด้านการพยาบาลทหาร มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุดเป็นลำดับแรก (PNI_{Modified} = 0.115) รองลงมาคือ ด้านลักษณะผู้นำทางทหาร (PNI_{Modified} = 0.087) และด้านวิชาชีพ (PNI_{Modified} = 0.074) ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านการพยาบาลทหาร ข้อ 5 เป็นวิทยากรทำหน้าที่ช่วยสอน MERT/ M-MERT (PNI_{Modified} = 0.188) ข้อ 4 ปฏิบัติงานการลำเลียงและส่งกลับผู้ป่วยทางยุทธวิธี/ ในภารกิจการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและบรรเทาภัยพิบัติ (PNI_{Modified} = 0.171) ด้านวิชาชีพ ข้อ 22 สื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์บุคคล และกลุ่มบุคคล (PNI_{Modified} = 0.169) ข้อ 12 สามารถร่วมทำวิจัยหรือนำผลการวิจัยมาใช้อย่างเหมาะสม (PNI_{Modified} = 0.167) และด้านลักษณะผู้นำทางทหาร ข้อ 1 ปฏิบัติตนตามกฎหมาย ระเบียบ วินัยทหาร และแบบธรรมเนียมของทหาร (PNI_{Modified} = 0.142) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต ที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบกในภาพรวม เมื่อพิจารณารายข้อ (5 อันดับแรก) (n = 263)

คุณลักษณะที่พึงประสงค์	ค่าเฉลี่ย ความคาดหวัง	ค่าเฉลี่ย สภาพความเป็นจริง	PNI _{Modified}	ลำดับ
ด้านการพยาบาลทหาร				
ข้อ 5 เป็นวิทยากร ทำหน้าที่ช่วยสอน MERT/ M-MERT	4.06	3.42	0.188	1
ข้อ 4 ปฏิบัติงานการลำเลียงและส่งกลับผู้ป่วยทางยุทธวิธี/ ในภารกิจการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและบรรเทาภัยพิบัติ	4.17	3.56	0.171	2
ด้านวิชาชีพ				
ข้อ 22 สื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์บุคคล และกลุ่มบุคคล	4.28	3.66	0.169	3
ข้อ 12 สามารถร่วมทำวิจัยหรือนำผลการวิจัยมาใช้อย่างเหมาะสม	4.06	3.48	0.167	4
ด้านลักษณะผู้นำทางทหาร				
ข้อ 1 ปฏิบัติตนตามกฎหมาย ระเบียบ วินัยทหาร และแบบธรรมเนียมของทหาร	4.41	3.87	0.142	5

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก ในภาพรวม อภิปรายผลดังนี้

1. ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา เป็นลำดับที่ 1 คือ เป็นวิทยากรทำหน้าที่ช่วยสอน MERT/M-MERT อธิบายได้ว่าภารกิจของชุด MERT ประกอบด้วย การค้นหา การคัดแยกผู้ป่วย การช่วยชีวิตฉุกเฉิน การปฐมพยาบาล และการเตรียมผู้ป่วยเพื่อการเคลื่อนย้ายไปยังสถานพยาบาล นอกจากนี้ยังต้องปฏิบัติงานด้านจิตวิทยา คือ การเยียวยาสภาพจิตใจให้คลายความกังวล เพื่อลดความตึงเครียดต่อผู้ที่ได้รับผลกระทบทางกายพิบัติ ดังนั้น พยาบาลที่ร่วมทีม MERT จึงต้องมีศักยภาพสูงทั้งความรู้และทักษะทางการพยาบาลทหาร มีความพร้อมของสภาพร่างกาย จิตใจ และมีความคล่องตัว สามารถออกเดินทางไปปฏิบัติภารกิจได้ เมื่อได้รับการร้องขอหรือสั่งการจากผู้บังคับบัญชา ภายใน 6-12 ชั่วโมง ซึ่งในหลักสูตรมีรายวิชา บริการทางการแพทย์ในสนาม และรายวิชา ปฏิบัติการพยาบาลฉุกเฉิน วิกฤต และบาดเจ็บทางทหาร สอนเนื้อหาความรู้และฝึกปฏิบัติบทบาทพยาบาลในการร่วมทีมชุดแพทย์ทหารเผชิญเหตุช่วยเหลือ ผู้ประสบเหตุภัยพิบัติในสถานการณ์จำลอง แต่การเป็นวิทยากรทำหน้าที่ช่วยสอน MERT/ M-MERT และปฏิบัติงานการลำเลียงและส่งกลับผู้ป่วยทางยุทธวิธี/ ในภารกิจช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและบรรเทาภัยพิบัติ ต้องมีประสบการณ์ในการร่วมทีมจริง ซึ่งบัณฑิตยังขาดโอกาสในการปฏิบัติภารกิจเหล่านี้

อย่างไรก็ดีรายวิชาและเนื้อหาสาระการพยาบาลทหาร ในหลักสูตรของวิทยาลัยฯ มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับประสบการณ์ของพยาบาลทหารในการปฏิบัติงานในสถานการณ์ภัยพิบัติ (Disaster) ซึ่งได้อธิบายความต้องการจำเป็นในการฝึกพยาบาลผู้ที่ต้องไปปฏิบัติงานในสถานการณ์ภัยพิบัติที่แตกต่างจากในอดีต และให้ข้อเสนอแนะให้บรรจุรายวิชาเกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติไว้ในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ และพยาบาลทหารจำเป็นต้องได้รับการฝึกการจัดการภัยพิบัติโดยเฉพาะ เนื่องจากมีความแตกต่างจากการปฏิบัติภารกิจในสนามรบ รวมถึงควรพิจารณาเพิ่มเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติในการเรียนการสอนในหลักสูตรทางทหาร⁷ และสมรรถนะของพยาบาลทหารนั้นมีขอบเขตกว้างกว่าพยาบาลทั่วไปมาก ไม่เพียงแต่จะต้องมีความเชี่ยวชาญในทักษะการพยาบาลขั้นพื้นฐานเท่านั้น แต่ยังต้องมีความรู้และทักษะทางการทหาร เช่น การป้องกันตนเองและผู้อื่นในระหว่างการโจมตีหรือการชู้ว่าจะโจมตี การดูแลผู้ได้รับบาดเจ็บวิกฤตภายใต้สถานการณ์ที่ยากลำบาก และการเตรียมขนส่งผู้ป่วยผ่านระบบของกองทัพ ระบบอพยพประชาชน สิ่งนี้พยาบาลทหารจำเป็นต้องได้รับการฝึก/การอบรมเป็นประจำสม่ำเสมอ⁸ ซึ่งบางประสบการณ์มีความเฉพาะไม่สามารถจัดได้ในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา เป็นลำดับที่ 2 คือ ปฏิบัติงานการลำเลียงและส่งกลับผู้ป่วยทางยุทธวิธี/ ในภารกิจช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและบรรเทาภัยพิบัติ อธิบายได้ว่า หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตของวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก จัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎี สาธิตการฝึกซ้อมบริการการแพทย์ในสนาม และฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จำลอง ไม่ได้ฝึกปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยเจ็บบนอากาศยาน จึงขาดประสบการณ์การฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จำลองในส่วนนี้ เนื่องจากการฝึกปฏิบัติลำเลียงและส่งกลับผู้ป่วยทางยุทธวิธีจริงต้องใช้ทรัพยากรและผู้เชี่ยวชาญอย่างมาก ทำให้ยังมีช่องว่างของความรู้และทักษะเมื่อต้องปฏิบัติงานร่วมทีมบริการทางการแพทย์ในสนามหรือในภารกิจช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและบรรเทาภัยพิบัติ สอดคล้องกับการศึกษาประสบการณ์ของพยาบาลกองทัพบกสหรัฐอเมริกาในการตอบสนองต่อภัยพิบัติ พบว่า การฝึกอบรมการตอบสนองต่อสถานการณ์ภัยพิบัติสำหรับพยาบาลมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเตรียมความพร้อมให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ พยาบาลต้องได้

รับการฝึกฝนให้สามารถปฏิบัติงานในสภาวะแวดล้อมที่วุ่นวาย ระบบการจัดการที่มีโครงสร้างไม่ชัดเจน ทรัพยากรที่มีจำกัด และมีผลกระทบทางอารมณ์ที่รุนแรง ซึ่งมาพร้อมกับสถานการณ์ภัยพิบัติที่คาดเดาไม่ได้ การฝึกอบรมด้านภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพไม่ควรเน้นที่ทักษะทางคลินิกเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเตรียมความพร้อมทางจิตใจ ความสามัคคีในทีม และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์⁷ อย่างไรก็ตาม ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานการลำเลียงและส่งกลับผู้ป่วยทางยุทธวิธี/ ในการกิจการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและบรรเทาภัยพิบัติ บัณฑิตจะได้รับการส่งเสริมให้ศึกษาในหลักสูตรเพิ่มพูนความรู้ทางทหารเหล่าแพทย์ตามแนวทางรับราชการ ได้รับการฝึกอบรมและเพิ่มพูนความรู้เฉพาะทางด้านปฏิบัติฉุกเฉินทางการแพทย์ในภาวะภัยพิบัติ (Emergency Medical Operation in Disasters) รวมถึงได้เข้าร่วมการฝึกซ้อมแผนการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉินในภาวะภัยพิบัติ ตามภารกิจของหน่วย/ โรงพยาบาลที่บัณฑิตปฏิบัติงานอยู่

3. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา เป็นลำดับที่ 3 คือ สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์บุคคล และกลุ่มบุคคล แม้ว่าบัณฑิตสามารถสอบผ่านในระดับพื้นฐานที่เป็นมาตรฐานในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตแล้ว หากแต่ว่าบัณฑิตแต่ละคนมีระดับความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษที่ต่างกันอย่างมาก จึงทำให้คุณลักษณะที่พึงประสงค์นี้มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา สอดคล้องกับอนาคตภาพบทบาทของพยาบาลใน ค.ศ. 2020-2030 นอกจากพยาบาลจะต้องสามารถให้การดูแลที่มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ มีความเท่าเทียมกัน และสามารถเข้าถึงได้สำหรับทุกคน ยังต้องคำนึงถึงความต้องการของสังคมซึ่งมีวัฒนธรรมแตกต่างกัน ความสามารถในการสื่อสารโดยเฉพาะภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่จะเป็นช่องทางในการทำความเข้าใจความแตกต่างของบุคคล และแสวงหาความรู้ให้ทันต่อความก้าวหน้าของวิทยาการทางการแพทย์⁹ และสอดคล้องกับผลการศึกษาค้นคว้าความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตพยาบาลที่พึงประสงค์ วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก พบว่าด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีนั้น การพัฒนาความสามารถใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารของบัณฑิต มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเป็นลำดับที่ 1¹⁰

4. ความสามารถร่วมทำวิจัยหรือนำผลการวิจัยมาใช้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นสมรรถนะหลักของผู้สำเร็จการศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร ระดับปริญญาตรี สมรรถนะที่ 5 ด้านวิชาการและการวิจัย ข้อ 6 สามารถประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยในการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาล นำไปสู่การบริการการพยาบาลที่มีคุณภาพและมาตรฐาน¹¹ เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา เป็นลำดับที่ 4 สอดคล้องกับผลการศึกษาค้นคว้าความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตพยาบาลที่พึงประสงค์ วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก พบว่า ด้านความรู้และวิชาการ ทักษะทางปัญญาและการวิจัย มีความต้องการจำเป็นลำดับที่ 2¹⁰ แม้ว่าเป็นสมรรถนะที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับพยาบาลวิชาชีพ แต่พบว่าความสามารถร่วมทำวิจัยหรือนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลยังอยู่ในระดับที่ต้องได้รับการพัฒนาต่อ ภายหลังสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี เนื่องจากในการทำวิจัยหนึ่งเรื่องนั้นต้องใช้ทักษะย่อยที่หลากหลาย เช่น ในการทบทวนวรรณกรรมต้องเข้าใจวิธีใช้ฐานข้อมูล และใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ในค้นหาข้อมูล หรือหลักฐานเชิงประจักษ์ต่าง ๆ (Investigatory and analytic thinking) การประเมินผลการค้นหาจำเป็นอย่างยิ่งต้องมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) ทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic thinking) รู้ว่าเครื่องมือวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย และขั้นตอนดำเนินการวิจัยใดเหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพสำหรับคำถามวิจัยนั้น ๆ¹² นอกเหนือจากนี้ต้องมีความรู้หรือความเชี่ยวชาญในเรื่องที่ทำวิจัยเหล่านั้นด้วย จึงจะสามารถบูรณาการทุกทักษะได้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรพัฒนาเนื้อหาสาระรายวิชาและจัดประสบการณ์การเรียนรู้การฝึกปฏิบัติภาคสนาม เพื่อตอบสนองความต้องการเรื่องการปฏิบัติงาน MERT/ M-MERT ซึ่งอาจเริ่มต้นการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นปีแรก ๆ จนถึงชั้นปีสุดท้าย เมื่อจบการศึกษา บัณฑิตสามารถปฏิบัติงานในทีม MERT / M-MERT และพัฒนาทักษะจนเป็นวิทยากรช่วยสอนได้
2. ควรส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการใช้ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในรายวิชาต่าง ๆ สนับสนุนการจัดโครงการ/ กิจกรรมเสริมหลักสูตรเกี่ยวกับการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่อง และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับสถาบันการศึกษาพยาบาลในต่างประเทศ
3. ควรเน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ และวิธีการเรียนจากการใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการทบทวนและสามารถร่วมทบทวนได้ในอนาคต ซึ่งการศึกษาวิจัยและพัฒนานวัตกรรมนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาบริการสุขภาพและการพยาบาลให้มีความทันสมัยตรงกับสภาพปัญหาสุขภาพของประชาชนที่เปลี่ยนแปลง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป การวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินความต้องการจำเป็นเฉพาะขั้นตอนของการระบุความต้องการจำเป็น และการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ซึ่งยังไม่ครอบคลุมกระบวนการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ ในการทำวิจัยครั้งต่อไป จึงควรวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็น และวิเคราะห์ทางเลือกของความต้องการจำเป็น เพื่อนำไปสู่หนทางปฏิบัติ ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่จะนำไปกำหนดความต้องการจำเป็นที่ต้องได้รับการแก้ไข

สรุป

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก แบ่งเป็นระยะที่ 1 ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา อาจารย์ปัจจุบัน ศิษย์เก่า และนักเรียนปัจจุบัน พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ประกอบด้วย ด้านลักษณะผู้นำทางทหาร ด้านการพยาบาล ทหาร และด้านวิชาชีพ และระยะที่ 2 ศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ใช้บัณฑิตและบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา พบว่า ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) ของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตในภาพรวม ด้านการพยาบาลทหาร ได้แก่ ข้อ 5 เป็นวิทยากรทำหน้าที่ช่วยสอน MERT/ M-MERT (PNI_{Modified} = 0.188) และข้อ 4 ปฏิบัติงานการลำเลียงและส่งกลับผู้ป่วยทางยุทธวิธี/ ในภารกิจช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและบรรเทาภัยพิบัติ (PNI_{Modified} = 0.171) ด้านวิชาชีพ ได้แก่ ข้อ 22 สื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์บุคคล และกลุ่มบุคคล (PNI_{Modified} = 0.169) และข้อ 12 สามารถร่วมทบทวนหรือนำผลการวิจัยมาใช้อย่างเหมาะสม (PNI_{Modified} = 0.167) และด้านลักษณะผู้นำทางทหาร ได้แก่ ข้อ 1 ปฏิบัติตนตามกฎหมาย ระเบียบ วินัยทหาร และแบบธรรมเนียมของทหาร (PNI_{Modified} = 0.142) ข้อเสนอแนะที่สำคัญได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรที่เพิ่มเนื้อหาสาระและการฝึกปฏิบัติภาคสนาม MERT/ M-MERT โดยเริ่มต้นการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นปีแรก ๆ จนถึงชั้นปีสุดท้าย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ มูลนิธิโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่สนับสนุนทุนวิจัยแก่คณะผู้วิจัย

เอกสารอ้างอิง

1. World Health Organization. *State of the world's nursing 2020: investing in education, jobs and leadership*. WHO, Geneva: Switzerland; 2020.
2. Ministry of Education. *Standards for bachelor's degree Qualifications, Faculty of Nursing Science, B.E. 2560 (2017)*. Government Gazette Volumes 135, Part 1d, dated 3rd. January B.E. 2560 (2017) [Internet]. 2017 [cited 2023 March 1]. Available from: [https://www.tnmc.or.th/images/userfiles/files/Edit\(1\).PDF](https://www.tnmc.or.th/images/userfiles/files/Edit(1).PDF)
3. Saraketrin A, Rongmuang D, Chantra R. *Nursing Education in the 21st Century: Competencies and Roles of Nursing Instructors*. *Journal of Army Nursing*. 2019;20(1):12-20. In Thai.
4. Evaluation and Statistics Division, Army Nursing College. *Summary of Educational Outcomes according to the Quality Monitoring Project for Military Nursing Graduates, Army Nursing College, Class 52-54, as per the College's Strategic Plan for the Fiscal Year 2020-2022* [Internet]. 2020 [cited 2024 March 9]. Available from: <https://rtanc.ac.th/nursing-curriculum-2022/>
5. Khamrath J, Amornratanathada C, Undara W, Peungsawang N, Saichamchan S, Suksaen N, et al. *A Study of the Desirable Characteristics of the Air Force Nurse Graduates from the Bachelor of Nursing Science Program (Revised Curriculum, 2023) as Identified by Stakeholder Needs*. *J Nurses Assoc Thailand North Off*. 2024;30(1):1-17. In Thai.
6. Wongwanich S. *Research on Needs Assessment*. 3rd ed. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House; 2015. In Thai.
7. Rivers FM. *US Military Nurses: Serving Within the Chaos of Disaster*. *Nurs Clin North Am*. 2016;51(4):613-23.
8. Ma H, Lin L, Zhang S, Lei L, Huang J, Lu F, et al. *Exploring competencies of military nurses in general hospitals in China: a qualitative content analysis*. *BMC Nurs*. 2021;20(1):152.
9. Buachu T, Sirirat N, Muangkaew P. *The scenario of nursing curriculum in the next decade (A.D. 2020-2029), Rajabhat University in Thailand*. *Journal of The Police Nurses*. 2020;12(2):301-10. In Thai.
10. Choeisuwan V, Kwansawaitham N, Duangmanee A, Sathuwong K, Wongsang Y. *The Needs Assessment for Development of Desired Characteristics of Graduate Nurses*. *The Royal Thai Navy Medical Journal*. 2021;48(3):479-95. In Thai.
11. Nursing Council. *Announcement on Core Competencies for Graduates of Bachelor's, Master's, and Doctoral Degrees in Nursing Science, Training Programs for Advanced Practice Nurses, and Attainment of Certificates/Diplomas in Specialized Nursing Practice, including Obstetric and Gynecological Nursing, and Specialized Nursing Branches* [Internet]. 2018. [cited 2023 March 1]. Available from: <https://www.tnmc.or.th/images/userfiles/files/004.pdf>
12. Nehrir B, Vanaki Z, Mokhtari NJ, Khademolhossein SM, Ebadi A. *Competency in Nursing Students: A Systematic Review*. *International Journal of Travel Medicine and Global Health*. 2016;4(1):3-11.